

היכלי תורה

ערש"ק פרשת יתרו יח שבט תשסח ♦ דף היומי בבלי: נדרים לה ירושלמי: הגוגה יד משנ"ב ח"א קמח:

שיעורי
תורה

כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי להם את חקי האלקים ואת תורתיו..

(יח טז)

צריך להבין, מדוע פתח הכתוב בלשון עתיד ואמר 'כי יהיה להם דבר', ואחר כך המשיך בלשון עבר ואמר 'בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו', לכאורה יותר נכון היה לומר - כי יהיה להם דבר יבא אלי ואשפט בין איש ובין רעהו.

ונראה לפרש את הפסוק, על פי הדין שאמר רב פפא על ידי מעשה שבא לידו. במסכת בבא מציעא (סט א) מובא מעשה בשני כותים שעשו עסק של שותפות. יום אחד גמר אחד מהם בדעתו לחזור בו מהשותפות, ונטל את חלקו במעות השותפות בלי דעת שותפו. באו שניהם לדין לפני רב פפא, ופסק את הדין שאותו שפרש מהשותפות ונטל מעותיו כדין עשה, לשנה הבאה חזרו ונשתתפו שניהם במסחר היין. בפעם הזאת החליט השותף השני לפרוש מהשותפות, ונטל את חלקו ביין בלי דעת חברו. גם בפעם הזאת באו לדין לפני רב פפא, ופסק את הדין שאין השותף האחד יכול לחלוק בלא דעת חברו.

תמה אותו כותי על רב פפא, שאף על פי שבשתי הפעמים היו הדין ודברים שבינו לבין שותפו דומים זה לזה, ומהטעם שהכריע את הדין בפעם הקודמת וזיכה את חברו, היה לו בפעם הזאת לזכות אותו, ובכל זאת פסק את הדין בשתי הפעמים לטובת חברו. אמר רב פפא, כהאי גוונא ודאי צריך להודיעו את טעם הדין, ופירש לו את טעמו, ושאלו, בשנה שעברה, כאשר נטל שותפך את חלקו במעות, וכי נטל בחלקו את הזוזים השלמים והניח את החסרים? השיבו הכותי, לאו. בזאת הסביר לו רב פפא את ההבדל שבין מעות ליין, כי מעות שהרי הן לפנינו השלמות והחסרות ואינן צריכות שומא, וכיון שנטל שלמה כנגד שלמה שהניח וחסרה כנגד חסרה שהניח, הרשות בידו לחלוק גם בלא דעת שותפו. מה שאין כן ביין שישנן חביות מבושמות יותר ומבושמות פחות, וצריכות כולן שומא והערכה זו כנגד זו, לפיכך אינו יכול לחלוק מדעת עצמו, עד שישתתף חברו אתו בשומא אם חלק זה שוה לחלק זה.

וכתבו שם התוספות (ד"ה כי), שדוקא במקרה כזה, שהיה לו מקום לכותי לחשוך את רב פפא, חייב הדיין להודיע לבעל הדין את הטעם שעל פיו חרץ את דינו, משום 'והייתם נקיים מה' ומישראל'. מה שאין כן בשאר דין ודברים שבין איש ורעהו, חייבים בעלי הדין לקבל עליהם את דינו, ואינו חייב הדיין לפרש להם את טעמו.

הפסוק שלפנינו נוכל לפרשו על פי זה. היינו, שאמר משה 'כי יהיה להם דבר בא אלי', כלומר, אם יהיה ביניהם דין ודברים שכבר בא אלי, שכבר באו לפני לדין בדבר דומה לזה, 'ושפטתי בין איש ובין רעהו' ואז בפעם ההיא דנתי את הדין, כעת אם אני דן את הדין ופוסק אחרת מהפעם הראשונה - 'והודעתי את חקי האלקים ואת תורתיו', חובה עלי להודיע ולפרש את טעמי באיזה דבר נשתנה הענין בפעם הזאת, שמחמתו נשתנה גם פסק הדין.

ע"פ דברי דוד

נושאי הדף בעלון

לימוד חומש עם בנותיו.....נדרים לה

פדין הבן לאנשים שאבותם לא פדו

אותם.....נדרים לו

חזרה על קריאת התורה כשקראו בלא

טעמים.....נדרים לו

חילול שבת ע"י רופא כשהחולה רוצה דווקא

ברופא זה.....נדרים לח

ביקור חולים באמצעות הטלפון.....נדרים לט

הסתרת מחלה.....נדרים מ

קריאת שם אחר אדם שהיה עני.....נדרים מא

כפתור ופרח.....עמוד 6

גובר הביקוש העצום למהדורת 'ודברת בם'

של מתיבתא.....עמוד 7

לקבלת העלון באופן קבוע
ישירות לתיבת הדואר האלקטרוני
יש לשלוח בקשה ל:
tora10@bezeqint.net

לימוד חומש עם בנותיו

כתב הרמב"ם (תלמוד תורה פ"א הי"ג) אשה שלמדה תורה יש לה שכר, אבל לא כשכר האיש, מפני שאינה מצווה ועושה. ואע"פ שיש לה שכר, צו חז"ל שלא ילמד אדם את בתו תורה, מפני שרוב הנשים אין דעתן מכוונת להתלמד, ומוציאות דברי תורה לדברי הבאי לפי עניות דעתן. אמרו חכמים כל המלמד את בתו תורה, כאילו מלמדה תיפלות, במה דברים אמורים בתורה שבע"פ אבל תורה שבכתב לא ילמד אותה לכתחלה, ואם מלמדה אינו כמלמדה תיפלות שאסור ללמד תורה שבע"פ לנשים וגם תורה שבכתב אסור ללמדן לכתחילה, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' רמו ס"ו).

בביאור הגר"א (יו"ד סי' רמו ס"ק כה) כתב מקור לסיום דברי השו"ע שהאיסור ללמדה תורה שבכתב אינו אלא לכתחילה, ממה שאמרו בסוגיין 'אבל מלמד הוא את בניו ואת בנותיו', שמשמע מכך שאב מלמד את בנותיו, וכן כתבו המהר"ץ חיות (סוטה כא.) ובספר נחל איתן (ת"ת פ"א ה"ז). אמנם הוסיף הגר"א לבאר, שהרמב"ם לא העתיק תיבת 'בנותיו' אלא כתב רק שמלמד הוא את בניו, מפני שלכתחלה אסור לאב ללמד את בנו אף תורה שבכתב, [אמנם יש מהראשונים שלא גרסו בסוגיין 'בנותיו'].

בט"ז (יו"ד סי' רמו סק"ד) כתב מקור אחר לחילוק בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה, מהנאמר בפרשת המלך, הקהל את העם האנשים והנשים, והמלך היה לומד ספר משנה תורה, הרי שאין איסור ללמד משנה תורה דהיינו מקרא לנשים, אך הוסיף הט"ז שמכל מקום אין ללמוד מכך אלא היתר ללמד פשוטות המקראות, שהרי המלך בפרשת הקהל לא היה מלמד אלא פשוטי הדברים, ודבר זה מותר לכתחילה כמו שהמנהג כך בכל יום, מה שאין כן ללמדה פירוש דברי התורה דרך התחכמות והבנה אסור לכתחילה, וכשם שאמרו שפרשת הקהל נאמרה לאנשים ללמוד והנשים לשמוע, שמבואר בזה שאנשים רק שמעו את דברי המלך ולא העמיקו בהם, וכ"כ גם השואל ומשיב (מהדו"ד ח"ג סי' מא).

ובספר לקוטי הלכות (סוטה) כתב החפץ חיים על האיסור ללמד בתו תורה, 'נראה שכל זה דוקא בזמנים שלפנינו שכל אחד היה דר במקום אבותיו וקבלת האבות היה חזק מאד אצל כל אחד ואחד להתנהג בדרך שדרכו אבותיו וכמאמר הכתוב שאל אביך ויגדך בזה היינו יכולים לומר שלא תלמוד תורה ותסמוך בהנהגה על אבותיה הישרים, אבל כעת בעו"ה שקבלת האבות נתרופף מאד מאד, וגם מצוי שאינו דר במקום אבותיו כלל ובפרט אותן שמרגילין עצמן ללמוד כתב ולשון העמים, בודאי מצוה רבה ללמד חומש וגם נביאים וכתובים ומוסרי חז"ל כגון מסכת אבות וספר מנורת המאור וכדומה כדי שיתאמת אצלם ענין אמונתנו הקדושה דאל"ה עלול שיסורו לגמרי מדרך ד' ויעברו על כל יסודי הדת ח"ו, וע"ע בספר בית דוד (צט).

בביאור דבריו כתב היואל משה (מאמר לשון הקודש סי' מח) שבוודאי לא אמר על הלכה פסוקה שאינה נוהגת בזמנינו, אלא כתב בדווקא ללמד חומש ונ"ך עם מוסרי חז"ל וכל אלו שחישוב אין בהם איסור מצד הדין, [וכמו שהאר"י בזה שם באריכות], אלא שבכמה דורות נהגו סלסול שלא ללמד לנשים כלל והיה בזה טעמים או חששו שלא ימשך עי"ז ללמד את האסור להם, ולכך סמכו בכל מה שצריכות לידע על קבלת האבות, וע"ז כתב שלפי מצב הדור שנתרופף הקבלה א"א לסמוך על קבלת האבות מצוה ללמוד עמהם את המותר להם על פי הדין, אבל לא להתיר ח"ו את האסור מדינא, עכת"ד ועיי"ש באריכות. וע"ע במשנת אברהם (ח"ב סי' תתלה) שהאר"י בעניין זה, ועיי"ש על לימוד הלכות הקרבנות לנשים.

פדיון הבן לאנשים שאבותם לא פדו אותם

כתב הרמ"א (יו"ד סי' שה ס"י), 'אין האב יכול לפדות את בנו ע"י שליח, וגם בית דין אין פודים אותו בלי האב'.

הגאון בעל באר שבע בספרו צדה לדרך (פרשת בא) הביא דברי הרמ"א, והוסיף, וכן כתב מורי הגאון מהר"ם יפה בעל הלבושים, שצריך האב בעצמו לפדות את בנו הבכור, ולא על ידי שליח, ואפילו בית דין אינם יכולים לפדותו בלא האב, אלא אם לא פדאו האב צריך הבן הבכור בעצמו לפדות את עצמו. אך הקשה שם על דברי הרמ"א וכתב שהיות והוא זכות לו יכול השליח לפדותו, ואף שיש בזה קצת חובה, שהרי אם לא יפדוהו יפדה הוא את עצמו כשיגדיל, דניחא ליה לאיניש למעבד מצוה בגופיה וכו', הא ליתא, דגרסינן בנדרים (בסוגיין) איבעיא להו התורם משלו על של חברו, צריך דעתו או לא, מי אמרינן כיון דזכות הוא לו, א"צ דעת, או דילמא מצוה דיליה היא וניחא ליה למיעבדה. ולא איפשיטא בעיא זו. ופסק הרמב"ם (תרומות פ"ד ה"ב) שאין צריך דעתו, ותרומתו תרומה. אלמא דלא אמרינן מצוה דיליה היא וניחא ליה למיעבדה, והכי נמי יכולים ב"ד ושאר כל אדם לפדותו, שזכין לאדם שלא בפניו, כיון שאין הקטן יכול לפדות עצמו באותה שעה, ומי יודע מה ילד יום אם יוכל לפדות עצמו אח"כ כשיגדיל.

אך הט"ז (יו"ד סי' שה ס"ק יא) כתב להשיב על דברי הצדה לדרך, וכתב שאין ראייה מסוגיין, דשאני התם דמיירי באיש גדול שאפילו אם יש קצת חוב בדבר, כיון שיש יותר צד לזכות שפיר דמי, משא"כ לגבי קטן דבעינן שיהיה לו זכות גמור בלי שום חוב, ואפי' קצת חוב. הילכך אף שבכל זמן שהאב חי יכול לעשות שליח לפדות משלו במקומו, וכן אבי אביו הרי הוא כאביו לענין זה, אבל אם מת האב אין לפדותו כלל עד שיגדיל ויפדה את עצמו.

והש"ך (ס"ק יא) הביא להלכה דברי הצדה לדרך, וכן בנקודות הכסף האריך לדחות דברי הט"ז, ולקיים דברי הצדה לדרך, ע"ש. אולם בשו"ת תפארת יוסף (חיו"ד סי' לא) הביא להלכה דברי הט"ז, וכתב, שאע"פ שהנקודות הכסף חולק על הט"ז, ועורר עליו בהרבה קושיות, לאחר שעיינתי היטב בדבר ראיתי כי דברי הט"ז ברורים, וכל קושיות הנקה"כ יפלו אחת לאחת כאשר אבאר וכו', ולכן נ"ל ברור לדינא כדברי הט"ז.

ובשו"ת מלמד להועיל (ח"ב יו"ד סי' צז) נשאל בבכור בן פנויה ואביו אינו רוצה לפדותו, אם מצוה או לכל הפחות רשות שיפדנו איש אחר, והאיך יברך.

וכתב שהיות שהאב אינו רוצה לפדותו האיך אנו יכולין לעשות שליח בעל כרחו, אך דחה שנהי שאינו רוצה ליתן כסף לפדיון או שאינו רוצה להודיע בושתו ברבים שבן הפנויה הוא בנו, מ"מ אם אחר פודה אותו בעבורו ואין מודיעין שהוא בנו ברבים אזי בודאי ניחא ליה וזכות הוא לו.

והוסיף שמאחר שהסכימו האחרונים שיכול לפדות ע"י שליח א"צ ב"ד ויכול לפדות מי שירצה. אמנם מהיות טוב וכדי לקיים ג"כ סברת הנקה"כ יכול הפודה לצרף עמו עוד שנים ויהיו ב"ד ויפדו ע"י ב"ד. וע"ע בחת"ס בסוגיין, בשו"ת חמדת שלמה (יו"ד סי' לא) ובשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קעה).

חזרה על קריאת התורה כשקראו בלא טעמים

בסוגיין נחלקו רב ור' יוחנן אם מותר ליטול שכר על לימוד הטעמים, לדעת רב האוסר ליטול שכר על לימוד פיסוק טעמים, הטעמים הם מהתורה, אולם לדעת רבי יוחנן המתיר ליטול שכר על לימוד פיסוק טעמים, והלכה כדבריו, נחלקו הראשונים אם פיסוק הטעמים אינו מן התורה, ולא ניתנו למשה בסיני, ועזרא ואנשי כנסת הגדולה הם שתיקנו הטעמים, או שמא גם לדעתו הטעמים הם מהתורה.

החיד"א בספרו שם הגדולים (חלק ספרים מערכת ט אות ו) כתב, בילדותי ראיתי בספר טוב טעם שהטעמים והנקודות עשו אותם אחר התלמוד חכמי טבריא, ועמו הסליחה כי הם הלכה למשה מסיני והוא בכלל מ"ש בנדרים (בסוגיין), וכבר ידוע שרשב"י רבו של רבי מחבר המשנה בתקוני הזהר מדבר נפלאות על הטעמים והנקודות. ובספר **טבור הארץ** (פ"ג אות כג) כתב ליישב דברי הטוב טעם שיתכן שאכן הם מהתורה, אך שכחום, וחכמי טבריא חזרו וייסדום, אך **החיד"א** כתב שדבריו דחוקים הם. וע"ע באריכות בספר **מגדל עוז ליעב"ץ** (בית מדות, עליית הכתיבה).

והנה **בשו"ע** (או"ח סי' קמב ס"א) נפסק שהקורא בתורה וטעה אפילו בדקדוק אות אחת, מחזירים אותו. אולם כתב **הרמ"א** שאם טעה בנגינת הטעם או בניקוד, אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו.

אמנם כתב **המשנ"ב** (סק"ד) בשם השלחן עצי שטים שדברי הרמ"א אינם אמורים אלא כשטעותו אינה משנה את העניין, אבל אם טעה בניגון הטעמים וע"י כך משתנה הענין מחזירין אותו, ודלא כמו שאומרים ההמון שאם קרא את השם אין מחזירין כשטעה בנגינה.

ישנם הסוברים שאפילו בטעות שהענין משתנה על ידה בדיעבד יצאו, ולכן אין להחזירו אפילו בטעות זו, עיין **בב"ח** (שם).

דעה נוספת ישנה בפוסקים שרק בקריאת המגילה אין חוזרים כשטעו בטעמים אך בקריאת התורה אם טעה צריך לחזור, וכך נקט בבאיור **הגר"א** (שם), **ובתשובות והנהגות** (ה"ב סי' צד) הביא שכן נהג הגר"ח מבריסק.

בהליכות שלמה (פט"ז סכ"ה) כתב שאם טעה בניגון הטעמים אינו צריך לחזור ובפרט אם טועה לעתים קרובות. וע"ע **בשדי חמד** (פקועות שדה סי' ד).

והנה **בשו"ע** (או"ח סי' קמב ס"ב) נפסק שיש שיש שם מנין ואין מי שיודע לקרות בתורה כהלכתה בדקדוק ובטעמים, אפ"ה יקראו בתורה בברכה, כהלכתה. **ובמשנ"ב** (סק"ה) כתב שאם יש שם מי שיודע עכ"פ לקרות הטעמים מתוך החומש יקרא זה מתוך החומש לפני האיש הקורא בס"ת להורות הדרך בנקודות וטעמים כראוי והקורא מתוך החומש לא יקרא בקול רם רק כדי שיהא נשמע להקורא מתוך הס"ת. **ובשו"ת אגרות משה** (או"ח ח"ג סי' ט) כתב, שאין לנהוג כאותם שמניחים את החומש על השלחן ורואים בחומש כל מלה ומלה ואומרים הם שאח"כ מביטים בס"ת וקוראים מהס"ת, כיון שאין להאמינם לזה והם בעצמם גם אינם יכולים לידע שאכן הם קוראים מהספר, שבקל יכולים לטעות בזה שיהיה נדמה להם שקוראים מהס"ת, ובאמת קוראים מזכירתו במה שראה בחומש. ועל כן יותר טוב לשמוע מבעל קורא שקורא מהס"ת ממש אף שאינו יודע את הטעמים, ובלבד שיפסיק הפסוקים כראוי שיהיה ניכר סופי הפסוקים שאסור להפסיק במקום דלא פסקיה משה, ואסור לחבר מה שפסקיה משה, וכן טוב להחמיר באנתחא אם אפשר, וזה יכול איש אחר לעמוד על הבימה ולעייין בחומש ולהגיד לו סופי הפסוקים והאנתחא, כמו שעושים בכמה מקומות כשאין בעל קורא טוב.

חילול שבת ע"י רופא כשהחולה רוצה דווקא ברופא זה

במשנה: המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב, ומרפאו רפואת הנפש אבל לא רפואת ממונו. ולקמן (מ"א): שאלה הגמ' היכי קתני אילמא דרפואת נפש בחנם רפואת ממונו בשכר, ליתני הכי מרפאהו בחנם אבל לא בשכר, אלא רפואת נפש גופו רפואת ממונו בהמתו. א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה.

הראשונים נחלקו בדיעותיהם בטעם החילוק שבין רפואת גופו שמוותר לבין רפואת בהמתו שאסור.

הרא"ש (ד"ה רפואת) פירש שברפואת גופו מצוה קעביד, ואין נוטלין עליה שכר, ורפואת בהמתו לא מצוה קעביד וקא מהני ליה אף אם אין נוטלין עליה שכר, ולא הוי כמחזיר אבידתו שהתורה לא צותה לרפאות בהמה של חבירו.

אבל **הר"ן** בסוגיין ס"ל דשפיר איכא מצוה לרפאות גם בהמת חבירו, דהא תנן מחזיר לו אבידתו ואין לך השבה גדולה מזו. ולכן ביאר שמדובר כשיש שם רופא אחר, ומשום הכי לא ירפא בהמתו, וזה שאפילו הכי מרפאהו רפואת נפש דהיינו גופו, הוא, לפי שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות, ומסיים שהכי איתא בירושלמי.

ובשו"ע (יו"ד סי' רכא ס"ד) נפסק שאם אין דרך ליתן שכר לרופא יכול לרפאותו אפילו בידים אפילו אם יש רופא אחר שירפאנו. וביארו **הט"ו והש"ך** (סק"ט) שהטעם הוא מפני דלא מכל אדם זוכה להתרפאות.

לפי"ז כתבו הפוסקים לדון באופן שמזמינים רופא לבוא לחולה, ויש באותו זמן רופא אחר שמוכן להענות להם, אם יכול רופא זה לסרב מלבוא בנימוק שילכו לרופא האחר, שלהירושלמי והר"ן לא יוכל לסרב, כי לא מכל אדם זוכה להתרפאות.

כמו כן דנו אם מותר להזמין בשבת רופא עבור חולה שיש בו סכנה, המקובל על החולה ואנשיו, כשהדבר כרוך בחילול שבת, כשבאותו זמן יש רופא סמוך שאפשר להזמינו בלי חילול שבת, ורק המה לבם נוטה להם להזמין את הרופא הזה, דלהר"ן ודעימיה מותר.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קלא) כתב שבמקום שיש חולה מסוכן שרוצה דוקא ברופא זה, מותר לרופא ליסע לשם ולחלל שבת בכל הצריך למהר ביאתו לשם, [ומ"מ כשיודע הרופא מזה ערב שבת מחוייב הרופא להשאר ללון באיזה בית הסמוך לבית החולים שודאי אפשר להשיג מקום ללון ואף אם יצטרך לשלם דמי שכירות בעד הלילה אין להתיר לו לבא לביתו שיביאנו זה לחלל שבת למחר ליסע לבית החולים. ואף אם אין מקום סביבות בית החולים ללון שם הרי יכול ללון בבית החולים גופיה].

ואף אם אין החולה מקפיד איזה רופא ירפאהו, מ"מ כל שנזדמן שקראו לרופא זה שיבא לרפאותו, מותר אף כשיש רופא אחר שירפאנו מטעם שאיתא בירושלמי שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות.

אבל כשיש רופא אחר ואין קפידא להחולה איזה רופא ירפאנו וגם לא קראו לו ודאי אסור לו לחלל שבת דמנא ליה שממנו יזכה להתרפאות ולא מרופא אחר דאדרבה אולי דוקא מרופא אחר ואין נכנס זה בכלל ספק כיון דאין טעם ידוע שהוא עדיף.

ולכן כיון שבבית החולים יש הרבה רופאים ורובא דרובא דהחולים אין מקפידין מי יהיה הרופא וגם אין קוראין לו ביחוד לכן לא רק שאסור לו ליסע אלא אף אם היה סמוך לשם אסור לו לעבוד שם בשבת ויו"ט וצריך הוא להשתדל שיעבוד ביום אחר תחת יום השבת.

ביקור חולים באמצעות הטלפון

כתב ה**טור** (יו"ד ס' שלה) מצוה גדולה היא לבקר [את החולה] שמתוך כך יבקש עליו רחמים ונמצא כאילו מחיה אותו, וגם מתוך שרואהו מעיין בענינו אם יצטרך לשום דבר משתדל בו להמציאו לו, ועושה שיכבדו וירבצו לפניו.

והנה בפוסקים דנו אם אדם המתקשר לחולה ומשוחח אתו באמצעות הטלפון מקיים בכך מצוות ביקור חולים.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב ס' פד) כתב שאף שקיום המצוה בשלימות אינה אלא בהליכתו לבקרו בפועל, שבאופן זה שייכים כל הענינים הנאמרים במצות ביקור חולים, מ"מ באם אי אפשר לקיים כולם, מקיים גם כן המצוה בכל פרט ופרט, ויש הרבה ענינים, שאפשר לעשות לטובת החולה על ידי דיבורו עמו ועם בני ביתו על ידי טלפון.

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א ס' רכג) כתב שאף שמקיים בזה מצות ביקור חולים, אבל אינו שייך לומר שיצא ידי חובה, כיון שחסר בבקור זה ענינים האחרים שיש בבקור חולים. ורק אם אינו יכול לקיים בהליכה לשם, לא נפטר לגמרי אלא צריך לבקרו במה שיכול עכ"פ לעשות וע"כ יאפשר לו לכה"פ ענין אחד או שנים שהוא גם ע"י הטלעלפאן.

והיינו שבחולה שאפשר לבקרו בפניו מחוייבין לבקרו בפניו בשביל הטעם שימצא נחת רוח בזה שאין שייך זה שלא בפניו. וגם מחמת שמהר"א מתרגש המבקר יותר ומבקש ביותר תחנונים ואולי מתקבלת שם התפלה ביותר משום דהשכינה מצויה שם עם החולה.

וכ"כ **בשו"ת חלקת יעקב** (יו"ד ס' קפח) ברור שעיקר מצוה אין יוצאין רק כשהולכין לבקר החולה בפניו, וראיה ברורה לזה מנדרים (בסוגיין) שלעולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמותר לבקרו רק בעמידה משום דלא אדריה מחיותיה, ובישיבה לא משום דאפשר בעמידה, וכן נפסק **בשו"ע** (יו"ד ס' רכא ס"ד), ואם איתא שמקיימין המצוה אף על ידי שליח או כתב או טלפון וכדומה, ליתסר אף בעמידה ליכנס לביתו כיון דאפשר ע"י שליח או כתב או שיעמוד מבחוץ אצל החלון ולדבר עמו, והיום ישתנה הדין הנ"ל הנפסק **בשו"ע** עוד יותר כשאפשר על ידי טלפון, ואם הוא מקיים בזה המצוה, ליתסר ליה ליכנס לביתה אפילו רק כשיעמוד כמו שאסור לו לישיב, אלא ודאי שעיקר המצוה הוא מקיים רק כשיכנס לחדרו במקום שהוא שוכב על משכבו על ערש דוי ומשתתף בצערו ומתפלל עבורו, ונפסק **ברמ"א** (יו"ד ס' שלה) בשם הרמב"ן, כל שביקר ולא ביקש עליו רחמים כמי שלא ביקר, וכאמור דזה עיקר מצוה דביקור חולים, ודאי דצריך לכנס לחדרו במקום שהשכינה למעלה מראשותיו.

ובשערים המצוינים בהלכה (ס' קצג סק"א) כתב להוכיח שא"א לבקר חולה ע"י טלפון, ממה שהלך הקב"ה לבקר את אברהם אבינו ולא נגלה אליו ושאל בשלומו מרחוק. ועיין בספר **פרדס יוסף** (פרשת וירא) שהביא שמי שמבקר חולה בשלימות השכינה הק' באה עמו, עיי"ש.

וע"ע **בשו"ת באר משה** (ח"ב ס' קד), **בשו"ת מהר"י שטייף** (ס' רצד), **ובפחד יצחק** (אגרות ומכתבים לג).

הסתרת מחלה

הגמ' בהוריות (יב.) הביאה הגמ' סימן לאדם היוצא לדרך שבכך יוכל לידע אם יחזור לביתו בשלום, ומ"מ כתבה הגמ' שלא יעשה כן שמא יראה שאינו עתיד יחזור, ותחלש בכך דעתו, ומתרע מזליה. **וברש"י** (ד"ה ולא) מבואר שכשתחלש דעתו ומיתרע מזלו שוב לא יחזור.

בשו"ת בצל החכמה (ח"ב ס' נה) כתב לדייק מדברי הגמ' שלא ראוי לגלות לחולה במחלה אנושה את מחלתו כיון שבכך תחלש דעתו ומיתרע מזלו, וכן דייק ממה שאמרו בסוגיין שלא לבקר את החולה בשלש השעות האחרונות של היום כיון שאז מתחזקת המחלה, וביארו הראשונים שהיות והמחלה מתחזקת כסבור המבקר שאפסה התקוה ומתיאש הוא מלבקש רחמים על החולה, שסבור הוא שזו תפלת שוא. וא"כ יש ללמוד מכך שלא ראוי לספר לחולה על קושי וחומרת מחלתו כיון שבכך התייאש הוא מן הרחמים וממילא לא התפלל.

ומ"מ כתב שהיות וגדולה כוח התפילה אפילו לשנות הטבע, לא נכון כלל להטעות את החולה להגיד לו, שאין מחלתו אנושה וכי בעוד זמן קצר יחלים ויתרפא, ועוד דברים כאלה שרגילים לדבר על לב החולה להרגיעו ולהניח את דעתו. כי מאחר ובאמת אין למחלה זו תעלה בדרך הטבע, מי יודע אם יזכה להנצל, על כן אם כי יש להעלים מן החולה הידיעה שאין למחלתו תעלה בדרך הטבע אין להטעותו במה שיודע שמחלתו רצינית, שעיי"כ יתאמץ יותר בתפלתו, יעשה את חשבון עולמו ויחשב עם קונוהו מקירות הלב. ואז גם אם לא יזכה ח"ו להחלים ולהתרפאות ימות זכאי ואל ימות חייב.

וסיים שם העולה להלכה, שחולה שקבעו הרופאים שהוא נגוף במחלת סרטן רח"ל, יש להעלים דעת הרופאים מידיעת החולה.

ובספר **שומר אמונים** (מאמר הבטחון פ"ב) כתב, קיבלתי מאמי מורתי ע"ה שקיבלה מאבותיה שאם נצמח לאדם יזה חולשה חדשה ח"ו לא יספר זאת לשום אדם איזה זמן, וזה סגולה שמאליו יהיה בטל, וזה בדוק ומנוסה ויש לו מקור בגמ' האי מאן דחליש יומא קמא לא לגלי כי היכי דלא ליתרע מזליה.

ועיין **בספר חסידים** (ס' תמז) שכתב אם בחלום אמרו בשורה טובה לאדם או אמר אליהו או מלאך, לא יגלה לאשתו שמא תגיד לאחרים ואין רגילין לעשות נסים בגלוי, ולכך הוצרך פעם שניה לומר ולשרה בן (בראשית יח ד). ובע"ע ספר דברי תורה (מהדורא ב אות נג).

ובדרך שיחה (עמוד תקמד) כתב בעל הדרך אמונה עפ"י המבואר בב"ק (פו:): בענין בושת לבני משפחה, שאם בני המשפחה מתנגדים שיפרסמו את המחלה, אסור לפרסמה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה

ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-57-57

או לת.ד. 5717 חיפה

קריאת שם אחר אדם שהיה עני

המהרש"ל בספרו ים של שלמה (גיטין פ"ד סי' לא) כתב, העולם אין רגילים לקרות לשום אדם ישעיהו, כי אם ישעיה לחדוד, ומצאתי בדברי הימים (א' ג כא) ישעיה, ואינו ישעיהו הנביא, ואמינא מסתמא לא קראו אחריו, כי ריע מזליה, ובן בנו מנשה קטליה במיתה קשה ומשונה כמבואר בגמ' (יבמות מט:), וקראו הבנים אחר ישעיה של דברי הימים, ואולי כווננו גם כן למעלת הנביא, ושינו בו קצת, ולכן מן הסתם יש לכתוב ישעיה.

באג"מ (יו"ד ח"ב סי' קכב) כתב שהרמ"א חולק על המהרש"ל בזה שפסק (אבהע"ז סי' קכט ס"ו) שבגט בסתמא כותבים גדליהו, ורק אם אומר במפורש ששמו גדליה, כותבים גדליה, וביאר שטעמו מפני שבסתמא הנקרא גדליהו, נקרא על שם גדליהו בן אחיקם שהיה צדיק מפורסם, הרי לנו שלא הקפיד הרמ"א בזה, אף שגדליהו בן אחיקם נהרג, ועיי"ש שכתב להוכיח שאף על שם של אדם שאינו צדיק אין קפידא לקרוא על שמו אף שנהרג.

אולם בחת"ס (אבהע"ז ח"ב סי' כה) כתב שהרמ"א מודה למהרש"ל שאין קורים על שם האדם שסופו לא היה טוב, ואפילו מי שנקרא עקיבה, יש לכתוב ה"א בסוף ולא באל"ף, אע"פ שבכל הש"ס נכתב רבי עקיבא באל"ף, אין זה אלא מפני שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל, ובאל"ף נרמז שיצאה נשמתו באחד, משא"כ ה"א בסוף השם מרמזת על שמחה, מפני שסופי התיבות של עקיב"ה הם אור זרוע לצדיק ולישרי' ל"ב שמח"ה, ורק בגדליהו וכן בישעיהו חולק הרמ"א מפני שמצינו בדברי הימים (א' כה ג) גדליהו וישעיהו שהיו גדולי עולם, וקדמו לגדליהו בן אחיקם ולישעיהו בן אמוץ, ולכן אין מיחוש בזה אף שהם נהרגו, כיון שכבר היו שנקראו בשמות אלו ועמדו ברומם של עולם, אולם להלכה פסק כהמהרש"ל שאף בשם גדליהו וישעיהו אין לקרוא, מפני שחמירא סכנתא מאיסורא.

והנה בשו"ת אפרקטא דעניא (ח"א סי' קא) נשאל אם נכון לזיהר מלקרות שם בנו בשם צדיק וחסידי שכל ימי חייו היה מדוכא ביסורים. וכתב להוכיח מכמה וכמה מקומות שעל עניות לחדוד ודאי אין להקפיד, דהוא רגיל והווה תמיד כמעט ברוב בנ"א, ואין עניות אלא בדעת כמבואר בסוגיין.

והחוש מעיד שמעשים בכל יום שהמת היה עני ואביון והנקרא על שמו הוא עשיר, אלא שאם כל ימיו רח"ל היה מדוכא במאורעות שונות היוצאים מהרגילות, אז יש מקום לקפידא, ונראה דגם זה אינו כלל גדול בלי יוצא מן הכלל, שישנם צדיקים שסובלים כזאת וכזאת שנתפסים בעוון הדור רח"ל, ויש שמקבלים ע"ע יסורים וחלאים רעים רח"ל לכפר על בני דורם כידוע מהש"ס, וחלילה לומר ששמים גורם לרעה ח"ו, אדרבה נפיש זכותם להיות מגן ומחסה לכל אשר יקרא בשמם והוא הגון לזה.

ובהערות שם ציין לספר זכר דוד (מאמר ג פס"ז עמוד רכה) שכתב, יש מי שנוהג לקרוא לנימול בצום גדליה, בשם גדליה, אמנם אדרבה יש שמונע עצמו מזה יען עברו עליו תלאות וצרות רבות ונהרג.

אכן כתב שהמהר"ם בן חביב בספרו גט פשוט (סי' קכט ס"ק קכב) כתב שמה שכותבין בגט גדליהו ולא גדליה, כי אפשר שס"ל שאין האחרונים נקראים ע"ש גדליה בין אחיקם כיון דריע מזליה שנהרג, לפיכך נקראים בשם גדליהו ע"ש אנשים אחרים עכ"ל.

מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם

מה שהקפיד ללמוד דוקא בחנם יתכן עפ"י דאיתא במ"ר שהיה משה לומד התורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה יעו"ש. הרי דעיקר קנין התורה אינו בא אלא דרך מתנה ותכונת המתנה היא בחנם בלי דמים מחירה. לכן צוה מה אני בחינם לפי שהא במתנה כך אתה תלמדה בחנם בתכונת מתנה.

(לשמוע בלימודים, דף לז.)

אמר ר' יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וכו' הלכה למשה מסיני

פירוש לעולם כך נכתב בספר תורה אשר כתב משה רבינו ע"ה מפני שכונה, ולא שהיה אח"כ שינוי אצל הסופרים המעתיקים, ונאמר למשה רבינו ע"ה בסיני, כי תיבות אלו של אחר תעבורו ואחר תלך וכיוצא, לא נכתבו לדרשה אלא נכתבו ליפות הלשון הנקרא עטור סופרים, וכן הכלל של מקרא סופרים וקרי וכתבי הכל נאמר כך למשה רבינו ע"ה בסיני, ולא שנעשה השינוי הזה אח"כ אצל הסופרים המעתיקים, וכן הענין במקראות נביאים וכתובים, כך גילו לנו הנביאים אשר כתבום.

(בן יהודע לרבי יוסף חיים מבאגדד זצ"ל)

אין הקב"ה משרה שכירתו אלא על חכם גבור ועשיר וכולן ממשו וכו'

ובעבור זה אמרו קצת החכמים שהתחלת הגעת הנבואה למשה לא היה על ההדרגות שכתבנו בפרק י', אבל היה ענין נסיי חל עליו פתאום ברצון אלהי עם היותו בלתי מוכן ולא ראוי אל המדרגה הגדולה ההיא, כדי להגיע המין האנושי או האומה בכללה אל התכלית האנושי, ולזה אמר לו השם עכשיו שישאל חטאו אתה למה לי, כלומר אם אין התכלית הזו מגיע אין צורך בהגעת הנבואה לנביא, ולזה תמצא כי כשאמרו רבותינו ז"ל במסכת נדרים אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה, הוכיחו אותו ממש, כי למה שהגעת הנבואה לנביא אינו אלא להשלמת האומה, ראוי שימצאו בו התארים שנמצאו במשה שהיתה נבואתו לזה התכלית, ולזה היה אחד מהם בעל קומה כדי שיהיה מקובל ומהודר בעיני האומה, ואם לא ימצאו לנביא אלו התארים שהם לתועלת האומה אין תועלת בהגעת הנבואה אליו.

(ספר העיקרים מאמר שלישי פרק יב)

ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים שנא' לאור חציך יהלכו וגו'

או יאמר, טובה חכמה עם נחלה שעוסק בתורה מתוך עושר ומנוחה, אך ויותר טובה יהיה לרואי השמש שלומדין ועוסקים בתורה מתוך יסורין כשמש שעובד את ה' ועושה מצותו לצאת בכל יום מתוך יסורין. והוא מה שאמרו ז"ל כי לא נפיק להאיר על הארץ בכל יום עד דמחו ליה כמה פולסי דנורא, שנאמר (חבקוק ג יא) 'לאור חציך יהלכו'. ובזה יאמר מה שאמרת טובה חכמה וכו' הוא כי יזכה להיות בצל החכמה בצל הכסף.

(דברים טובים להאלישי ז"ל קהלת י"ט)

ממלכת
התורה

ברוכים הבאים בשם ה'

ראשי ממלכת התורה
רבני המכון וחברי המערכת
מקדמים בברכה ובהוקרה את

ידידינו הנכבדים תומכי ומוקירי תורה
משנתפני "ירחי כלה" בארה"ק

ללמוד וללמד

"כשלהן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"
(שמות כ"א ב')

Renew Your Commitment!
Declare Your Allegiance to Torah by

ש"ס מתיבתא
& משנה ברורה המבוואר

Call (405) 244-4000 Box#791

From a fax machine only to receive an application
and all pertinent information.

Or, send an e-mail to: oiz@gmail.com

טל: 845-354-2618

כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה

גובר הביקוש העצום למהדורת 'ודברת במ' של מתיבתא

מהדורה מיוחדת ללימוד הפשט עם ההערות
הנחוצות להבנת הגמרא ובתוספת מדור
'ביאורי הר"ן'; כל מסכת נדרים בשני כרכים.

בממלכת התורה 'עוז והדר' ממשיכים בהשבתם והרחבתם של היצירות התורניות, כשתשומת לב מיוחדת ניתנת לצרכיהם של לומדי הדף היומי, ומוקדשת מחשבה מרובה לענות לבקשותיהם המגיעות אל שולחן מערכת 'מתיבתא'.

עם תחילת לימוד מסכת 'נדרים' הופתעו קהל הלומדים לגלות את מהדורת 'ודברת במ', שלמרות היותה ממשפחת מהדורות 'מתיבתא' שקנו את שביתתם בחיק ציבור הלומדים, היא מיד מצאה את מקומה כמשוּבחת ויעילה ביותר. עריכתה נעשתה בצורה שונה במקצת לתועלת הלומדים וכרצונם.

במהדורה זו הובאו רק מדורי הפשט, כלומר, ביאורי הגמרא הידועים בטיבם, שמתמצתים בשפה ברורה את כל הנקודות הדורשות ליבון במהלך לימוד הדף היומי או בישיבות, והבאתם לעיני הלומדים בבהירות של ממש.

מיוחדת היא מסכת 'נדרים' שבה ישנם שינויים בין הגירסאות המובאות בתלמוד שלנו, לבין אלו שהיו לפני הר"ן ושאר הראשונים, ועל כן עמלו עורכי מכון 'עוז והדר' להביא גם את גירסת הר"ן שהתקבלה בקרב הלומדים, להציג בפני הלומד את השינויים שביניהם, למען יוכל לרדת לעומק הבנת הגמרא.

בנוסף, הובא גם המדור המורחב 'ביאורי הר"ן', שהוא ביאור נרחב ויסודי על דברי הר"ן, שהוא המפרש העיקרי במסכת נדרים, ועל פיו לומדים בהיכלי התורה את מהלך הגמרא, במדור זה מובאות גם כל ההערות והצייונים הנחוצים להבנת דברי הר"ן, וכן צורפו אליו 'לשונות הראשונים', הלא המה דברי הראשונים שהעלה הר"ן בתוך דבריו, בכדי שיוכלו הלומדים להבחין במקור דברי הראשונים כפי שנכתבו.

במשרדי 'עוז והדר' גבר זרם הפניות בדבר רכישת המהדורה הנוכחית, שהושם בה דגש מיוחד גם על נוחות מירבית, כשכל מסכת 'נדרים' נמצאת בשני כרכים בודדים, מה שמקל על הנשיאה, ועל הלימוד בדרכים.

הפניות שהגיעו מכל גווי המגזרים, הן מציבור לומדי הדף היומי, והן מקהל לומדי בקיאות בהיכלי הכוללים והישיבות, נענים בחיוב לתועלת הלומדים ולהרחבת גבולי התורה, והכרך השני עושה את דרכו אל ציבור המנויים הגדול.